

УДК 141.319.8:930.85:[272-029:17]
DOI: <https://doi.org/10.17721/sophia.2026.27.4>

Марія ДОВГАНЬ, канд. філос. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0001-5267-5737
e-mail: mariyakokhanovska@gmail.com

Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, Україна

АНТРОПОЛОГІЧНА СПАДЩИНА КАРОЛЯ ВОЙТИЛИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІСТОРІОГРАФІЇ

Вступ. Узагальнено, що антропологічне вчення Кароля Войтили (святого папи Івана Павла II) ґрунтується на християнстві, філософських ідеях, загальнолюдських нормах моралі. Підкреслено, що він досліджує індивідуальний та суспільний вимір буття людини, піднімає конкретні питання сучасної епохи та пропонує їх вирішення. Його ідеї є практичними, зорієнтованими на людину. Його високий авторитет у світі підтверджує цінність його ідей. Наголошено, що письмова спадщина К. Войтили потребує систематизації, її невід'ємною частиною є аналіз історіографії.

Методи. У дослідженні використано низку загальнонаукових та філософських методів. Застосовано герменевтичний, компаративний та міждисциплінарний методи, контент-аналіз та кейс-стадіс. Аналіз, узагальнення та систематизація посприяли реалізації поставлених завдань. Наукова робота виконана на основі принципів неупередженості та наукової об'єктивності.

Результати. Антропологічне вчення К. Войтили розглянуто через релігійний, духовний та моральний вимір людської трансцендентності. Проаналізовано праці передусім польських науковців. Представлено головні аспекти досліджень антропологічного вчення першого папи-слов'янина. Виявлено ключові поняття К. Войтили, до яких найчастіше звертаються дослідники, та способи трактувань понятійно-категоріального апарату.

Висновки. Установлено, що історіографічні дослідження філософсько-богословської спадщини К. Войтили характеризуються фрагментарністю. Здебільшого дослідники аналізують окремі праці мислителя. К. Войтила написав велику кількість праць, тому для вивчення його антропологічного вчення необхідний їх детальний аналіз та систематизація, а також ґрунтовне вивчення історіографії. Виявлено ключові поняття: право, свобода, релігійність, духовність, мораль, віра, правда, відповідальність, особа, гідність, добро, солідарність, толерантність, криза, життя, цінність. У результаті дослідження встановлено, що вчення Кароля Войтили доцільно окреслити як етичний персоналізм.

Ключові слова: антропологія, богослов'я, мораль, особа, папа Іван Павло II, право, свобода, філософія, християнство.

Вступ

Письмова спадщина Кароля Юзефа Войтили (святого папи Івана Павла II, 1920–2005 рр.) характеризується широким спектром порушених проблем, зверненням до філософських та богословських ідей, а також до християнського віровчення та загальнолюдських норм моралі. Він аналізує індивідуальний та суспільний вимір людини, становлення особи, а також розвиток сучасної йому епохи. Антропологічний напрям його вчення є актуальним у контексті сучасної філософії, а також міждисциплінарних досліджень. Його авторитет як глави Римсько-Католицької Церкви та реалізація його ідей теж підкреслюють важливість дослідження спадщини першого папи-слов'янина. Кароль Войтила не лише аналізує праці філософів, досліджує тенденції розвитку суспільства, приділяючи особливу увагу сучасності, він надає практичного виміру ідеям та концепціям, пропонує реальні шляхи для вирішення конкретних викликів сьогодення. Його ідеї формуються через поєднання релігійної та світської філософії.

Незважаючи на велику кількість дослідників філософсько-богословської спадщини Кароля Войтили, його вчення потребує системного аналізу. Його ідеї, викладені в численних працях (часто невеликих за обсягом) неодноразово ставали об'єктом вивчення науковців. Однак ці дослідження здебільшого характеризуються фрагментарністю. Аналіз історіографії дозволить виявити ключові аспекти антропологічного вчення Кароля Войтили, що порушувались передусім у працях польських дослідників. Це сприятиме подальшій систематизації його антропологічних ідей. Також це допоможе у віднайденні консенсусу щодо віднесення його до певного філософського напрямку, оскільки погляди дослідників на це питання сьогодні суттєво відрізняються. До ключових віднесемо: персоналізм та неотомізм.

Акцент на дослідження передусім польських науковців зумовлений потребою вивчити одні з перших наукових праць, присвячених філософсько-богословській спадщині Кароля Войтили. При цьому важливий культурний та суспільний контексти – їх спільне із К. Войтилою походження, що сприяє глибшому розумінню ідей, висловлених папою-слов'янином. Звернення до праць українських науковців важливе з огляду на подальші дослідження актуальності ідей мислителя для українського суспільства.

Мета і завдання. Мета дослідження – виокремити ключові аспекти досліджень, що стосуються антропологічного вчення Кароля Войтили у працях передусім польських науковців, систематизувати їх у контексті релігійного, духовного та морального вимірів людської трансцендентності. Завдання дослідження – проаналізувати праці передусім польських дослідників філософсько-богословської спадщини Кароля Войтили.

Методи

В основі дослідження – герменевтичний метод. З його допомогою опрацьовано філософсько-богословські праці Кароля Войтили. Також він посприяв структурізації роботи – розгляду історіографії через призму релігійного, духовного та морального вимірів людської трансцендентності.

Завдяки контент-аналізу вивчено праці дослідників філософсько-богословської спадщини Кароля Войтили. Компаративний метод застосовано для зіставлення аспектів, через які науковці розглядають антропологічні ідеї Кароля Войтили. Також він допоміг виявити тенденції трактувань термінологічного словника мислителя. Під час дослідження специфіки понятійного апарату, сфер його застосування використано міждисциплінарний метод та кейс-стадіс.

Аналіз праць науковців, узагальнення та систематизація результатів їхніх досліджень посприяли виявленню

© Довгань Марія, 2026

спільного та відмінного щодо методології Кароля Войтили, його належності до певного філософського напрямку. Також вони сформувавши основу для подальших досліджень антропологічних поглядів Кароля Войтили.

Робота виконана на основі принципів неупередженості та наукової об'єктивності. Використання низки загальнонаукових та філософських методів дозволило представити різноманітні способи розгляду антропологічних ідей Івана Павла II – 263-го Папи Римського.

Результати

Аналізуючи філософсько-богословську спадщину Кароля Войтили, зауважимо, що найчастіше дослідники відносять його до феноменології, неомізму, персоналізму. Ще більшою є диференціація аспектів, через які розглядають його вчення. Розвиток філософсько-богословських ідей Кароля Войтили в контексті персоналізму стверджують українські науковці Л. Олексюк та Б. Олексюк (Олексюк, & Олексюк, 2005, с. 73).

Приділяючи значну увагу вивченню трансцендентного виміру людини у працях Кароля Войтили, польський дослідник Ч. С. Бартнік (Bartnik, 2006) звертає особливу увагу на розуміння ним особи християнина. Українські дослідники З. Скринник та М. Скринник (Скринник, & Скринник, 1993, с. 236–246) наголошують, що потреба розуміння людини як найбільшої цінності, що розкривається у працях Кароля Войтили, потребує звернення до трансцендентної істини. Сам же Кароль Войтила стверджував, що написанням праці "Особа і вчинок" він доєднався до сучасного філософського персоналізму (Jan Paweł II, 2005, с. 90–91). Мислитель говорить про релігійний, духовний та моральний вимір людської трансцендентності. В їх контексті виокремимо деякі аспекти, через які репрезентується його антропологічне вчення.

Релігійний вимір людини розкривається у всіх роботах Кароля Войтили, оскільки відображає зв'язок із надприродним світом, із Богом, образом та подобою Якого Кароль Войтила бачить людину. Оскільки в його окремих працях зустрічаються висловлювання, що основним правом людини є право на життя, а в інших така роль відводиться праву на релігійну свободу, це може стати причиною неправильного трактування окремих моментів його філософських поглядів. Загалом в основу прав людини він ставить право на релігійну свободу та право на життя.

І. Солер, даючи в межах своєї статті короткий аналіз розуміння Каролем Войтилою релігійної свободи (Solér, 2007, s. 200–210), пропонує переказ окремих думок мислителя, що свідчить про необхідність ґрунтовного вивчення цього аспекту філософсько-богословської спадщини Кароля Войтили. Головний акцент І. Солер ставить на обґрунтування необхідності дотримуватись права на релігійну свободу.

Для аналізу релігійного виміру людської трансцендентності у філософсько-богословських працях Кароля Войтили для нас стали вагомими результати досліджень таких авторів: Й. Забельський наголошує на необхідності дотримання людиною Божого закону (Zabielski, 2003, с. 29–39). М. Земба аналізує взаємозв'язок релігійної віри, правди та свободи у становленні особи (Zięba, 2003, с. 185–206). Й. Яронь – відомий польський дослідник етичної проблематики, який займається, зокрема, біоетику та екофілософією, торкається поглядів Кароля Войтили на еволюцію (Jaron, 1999). Автор досліджує цю проблему на основі лише одного невеликого документа, і тому його аналіз є неповним. Його оцінка енцикліки "Віра і розум" теж є досить загальною. Тому існує необхідність ґрунтовного вивчення цих аспектів філософсько-

богословської спадщини Кароля Войтили. Звернемо увагу на дослідження О. Предко екзистенційно-антропологічних смислів релігійної віри. Незважаючи на те, що авторка безпосередньо не торкається учення Кароля Войтили, результати її дослідження є цінними для подальшого аналізу віри як одного з ключових понять у філософсько-богословській спадщині Кароля Войтили (Predko, 2019, 33–42).

О. Льовкіна порівнює ідеї про значення Бога в житті людини у працях двох дослідників: у вченні про незалежну етику польського філософа та логіка, представника Львівсько-Варшавської філософської школи Т. М. Котарбінського та у творчій спадщині Кароля Войтили. Більш доцільними він вважає погляди останнього, однак її аргументація є загальною (Льовкіна, 2010, с. 66–72). І. Р. Блахіно торкається окремих аспектів релігійності у сфері економіки, політики, розглядає її місце в культурі європейського континенту (Błachnio, 1995), однак досить побіжно.

Відомий своїми філософськими та богословськими працями не лише в Польщі Й. Жиціньський порушує важливі для нас питання взаємодії релігійної віри і науки, розуму та віри, однак не розкриває бачення Каролем Войтилою їх зв'язку (Życiński, 1998, с. 45–63). А. Ключовський на основі енцикліки "Віра і розум" досліджує спосіб вирішення основних смисложиттєвих питань через призму християнина та невірнього (Kłoczowski, 2003, с. 281–296). С. Совіньський та Р. Зендеровський розглядають значення християнства в індивідуальному та суспільному житті людини (Sowiński, & Zenderowski, 2003). Цінність їхньої праці полягає передусім у її додатках – значній частині маловідомих документів Кароля Войтили. Однак ці праці лише частково висвітлюють думки Кароля Войтили щодо релігійного виміру трансцендентності людини, тому існує необхідність його більш детального аналізу.

Р. М. Гайда у статті "Екуменізм Папи Івана Павла II та Українські Церкви" зосереджує увагу передусім на зв'язку між Східним та Західним християнством та вказує на основні проблеми у взаємовідносинах українських Церков (Гайда, 2005, с. 26–29). Автор лише побіжно звертається до вчення Кароля Войтили та дає короткий богословський аналіз його апостольського листа "Світло Сходу" ("Orientale Lumen", 1995) та енцикліки "Щоб всі були одно" ("Ut unum sint", 1995).

Досліджуючи духовний вимір людської трансцендентності, Кароль Войтила порушує питання про становлення особи, гідність, свободу, відповідальність. Проблема свободи – одна із ключових як у сфері моралі, так і у філософській спадщині Кароля Войтили. Він досліджує поняття "свобода" у взаємозв'язку із поняттям "відповідальність". При цьому аналізує їх, звертаючись до понять "вибір", "правда", "любов".

Порушення основних прав та свобод людини свідчить про проблему вибору в сучасному світі. Мислителі пропонують різні тлумачення поняття "свобода". Зокрема, відповідно до метафізичного обґрунтування аскетизму Г. Марселя (G. Marcel, 1889–1993) усе, що ми собі дозволяємо, може розглядатись як додаткове обмеження, яке ми на себе накладаємо.

Наголосимо, що Іван Павло II дуже ґрунтовно підходить до термінології і акцентує, що в сучасну йому епоху поняття часто трактується без звернення до їх сутності і це він вважає достатньою підставою, щоб говорити про кризовість епохи. Причину таких трактувань він убачає у бажанні людини задовільнити власні цілі.

Оскільки Кароль Войтила надає вагомому значення основним правам людини, у яких затверджено вимоги

необхідного до неї ставлення, їх закріплення на законодавчому рівні, то вияв в основних сферах суспільства – суттєва проблема, якій мислитель приділяє чималу увагу. Про права людини він говорить, зокрема, відсилаючись до моральної проблематики, людську гідність ставить в основу прав. Право на життя мислитель називає головним правом людини. Це значною мірою обґрунтовує його часті звернення до біоетичної проблематики, до відстоювання прав ненароджених дітей. Кароль Войтила говорить про тісний зв'язок між правами і в разі порушення хоча б одного з них – загрозу для існування інших. Стверджує брак належного особистісного та суспільного заангажування у збереження життя та недостатність правового захисту. Підкреслює, що права, якими людина наділена відповідно до своєї природи, є універсальними та непорушними.

Відповідно до християнського віровчення, джерелом життя Іван Павло II вважає душу, присвячує їй вагомим місце у своїх дослідженнях, апелює до неї під час аналізу сутності людини, її духовного виміру. Вагомим місце у працях Кароля Войтили посідає аналіз духовності сучасної людини, значення духовних цінностей для розвитку культури, а відтак – для становлення особи.

Польський дослідник Р. Кісель, аналізуючи проблематику свободи в понтифіка зосереджує увагу на вивченні взаємозв'язку у працях Кароля Войтили свобідного вибору та правди про добро (Kisiel, 1998). Українські дослідники філософсько-богословської спадщини Кароля Войтили теж неодноразово звертались до розуміння ним свободи. Зокрема, В. Слюсар на основі праць Кароля Войтили вивчає прояви свободи у структурних компонентах самореалізації особистості (Слюсар, 2009, с. 50–57).

Із найбільш важливих для нас статей збірника "Іван Павло II – промотор людської гідності" відзначимо працю "Природні та надприродні джерела людської гідності в розумінні Івана Павла II". Її автор – І. Дек вказує на причини, через які у сучасному суспільстві втрачилось розуміння цінності людської гідності та наголошує на розумінні Каролем Войтилою особи як буття свідомого, здатного до самостановлення та такого, що здійснюється у любові (Dec, 2007, с. 81–96).

М. Земба аналізує значення політичного ладу для розвитку особи в баченні Івана Павла II. Він аналізує політичну сферу з метою окреслення необхідних змін, які сприяли би розвитку людини відповідно до її природи, особливу увагу приділяє дослідженню демократії щодо можливості забезпечення основних прав людини (Zięba, 1998, с. 133–151). Вплив політичного розвитку суспільства на становлення особи, реалізацію її прав аналізує польський письменник та журналіст Я. Москва (Moskwa, 2003) – учасник багатьох закордонних поїздок Кароля Войтили. Однак цей аспект потребує більш детального філософського аналізу.

Українські дослідники філософських поглядів Кароля Войтили теж порушують питання прав людини. Зокрема, О. Мережко детально аналізує концепцію міжнародного та природного права, основою останнього у працях Кароля Войтили вбачає Декалог. Також аналізує розуміння Каролем Войтилою питань миру, прав людини та народу, необхідності інтеграційних процесів (Мережко, 2009, с. 39–50). А. Карась робить висновок, що Кароль Войтила доречно надає вагومی значення відстоюванню людині власних прав, оскільки завдяки їм можливий властивий розвиток культури, відкритість цивілізації на Бога та істину, повага до людської гідності (Карась, 1993, с. 372–380). Досліджуючи релігійні цін-

ності та права людини, І. Кондратьєва побіжно звертається до думок Івана Павла II про наявність у людини невід'ємних прав, що закорінені в її природі, та потреби справедливості. Розглядає їх у контексті аналізу відмінностей між правовими системами (Кондратьєва, 2020, с. 18).

Аналіз окремих аспектів моральної проблематики в баченні Кароля Войтили здійснювали багато дослідників. Зважаючи на те, що Кароль Войтила як етик часто звертається до моральної проблематики, необхідний детальний аналіз ідей як етики, так і філософської антропології з погляду їх взаємодоповнюваності.

Кароль Войтила часто висловлюється про кризу сучасної йому епохи, неналежний із морального погляду стан суспільства. Причину цього він убаचाє у людині. Він висловлюється про необхідність правильного застосування результатів людської діяльності. Особливу небезпеку вбачає у неналежному використанні масмедіа та результатів науково-технічного прогресу, наголошує на небезпеці наукового та технологічного колоніалізму.

Т. Бесага – польський дослідник етичної проблематики, який вивчає розвиток ідей персоналістської етики та суспільні питання у папських енцикліках, незважаючи на те, що філософсько-богословська спадщина Кароля Войтили не є його основним об'єктом дослідження, здійснює важливе для нас порівняння думок мислителя із представниками різних філософських шкіл (Biesaga, 1998).

А. Дилус розкриває питання солідарності та поваги до людської особи (Dylus, 1998, с. 173–191). В. Чужба досліджує роль Церкви у використанні інформаційних технологій. Він звертає увагу на слова Кароля Войтили щодо небезпек для внутрішнього світу людини, що можуть бути зумовлені засобами масової інформації. Однак він не аналізує бачення Каролем Войтилою місця інформаційних технологій у житті людини, а тому це питання залишається актуальним для дослідження.

І. Буяк порушує питання екологічної ситуації як наслідку моральної кризи сучасної людини в суспільстві. На основі дослідження значної кількості праць понтифіка щодо потреби охорони життя виводить важливість збереження навколишнього середовища (Буяк, 2007). М. Штаба зосереджує увагу на вивченні розуміння Каролем Войтилою толерантності в індивідуальному та суспільному житті особи, виходячи з аналізу системи цінностей (Sztaba, 2006).

Дискусія і висновки

Філософсько-богословська спадщина Кароля Войтили характеризується антропологічною спрямованістю. Він порушує питання про природу людини, її покликання, духовний, релігійний та моральний виміри її трансцендентності. У їх межах досліджує актуальні для сьогодення питання біоетики, віри, моралі, міжрелігійних відносин та екуменізму, масмедіа, розвитку науки та техніки, солідарності, прав та свобод людини, миру, самореалізації, економіки та політики тощо.

Дослідники філософсько-богословської спадщини Кароля Войтили вивчають його ідеї здебільшого на основі окремих праць, що не дає цілісного розуміння учення мислителя. Тому актуальною є потреба систематизації поглядів К. Войтили. У цьому ключі важливим є також аналіз історіографічної літератури, який ми здійснили, спираючись на праці польських науковців та перші праці українських дослідників. Надалі важливим стане вивчення історіографічної літератури щодо його релігійної та суспільно-політичної діяльності та пов'язаних із цими сферами ідеями першого папи-слов'янина.

Погляди мислителя на природу людини, її сутність, суспільний та індивідуальний виміри становлять основу

його антропологічного вчення. Аналіз праць Кароля Войтили та історіографії дозволяє окреслити його вчення як етичний персоналізм.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Гайда, Р. (2005). Екуменізм Папи Івана Павла II та Українські Церкви. *Патріархат*, 390(5), 26–29.
- Карась, А. (1993). Українська культура і енцикліка "Сотий рік". *У Церкві і соціальні проблеми. Енцикліка "Сотий рік"* (с. 372–380). <https://surl.li/apjhj>
- Кондратьєва, І. (2020). Релігійні цінності та права людини: Особливості кореляції. *Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник*, 1(15), 17–20. <https://doi.org/10.17721/sophia.2020.15.4>
- Льовкіна, О. (2010). Незалежна етика Т. Котарбіньського у світлі християнського віровчення. *Вісник Львівського національного університету "Львівська політехніка"*, 661, 66–72.
- Мережко, О. (2009). Внесок Івана Павла II в розвиток католицької концепції міжнародного права. *Юридичний журнал*, 9, 39–50.
- Олексюк Л., & Олексюк Б. (2005). Філософська заповідь Кароля Войтили. *День*, 73.
- Скринник З., & Скринник М. (1993). "Сотий рік" і вартості людського буття. *У Церкві і соціальні проблеми. Енцикліка "Сотий рік"* (с. 236–246). <https://surl.li/apjhj>
- Слюсар, В. (2009). Аналіз структурних компонентів самореалізації особистості у філософській спадщині Кароля Войтили. *Українська полоністика. Історико-філософські дослідження*, 6, 50–57.
- Bartnik, Cz. S. (2006). *Szkice do systemu personalizmu*. KUL.
- Biesaga, T. (1998). *Spór o normę moralności*. Papieska akademiea teologiczna.
- Błachnio, J. R. (1995). *Polskie inspiracje i wartości w nauczaniu Jana Pawła II*. WSP.
- Bujak, J. (2007). *Człowiek jako imago Dei: wokół antropologicznych treści w wybranych dokumentach dialogów doktrynalnych*. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Dec, I. (2007). Naturalne i nadprzyrodzone źródła godności człowieka w ujęciu Jana Pawła II. V A. Bałabuch (Red.), *Jan Paweł II promotorem godności człowieka* (s. 81–96). Świdnica.
- Dylus, A. (1998). Reforma państwa społecznego. Przebudowa strukturalna i przemiana mentalno-moralna. V F. Kampka (Red.), *Centesimus Annus: Tekst i komentarze* (s. 173–191). Katolicki Uniwersytet Lubelski.
- Jan Paweł II (2005). *Dar i Tajemnica: W pięćdziesiąt rocznicę moich święceń kapłańskich*. Św. Stanisław BM, WAM – Księża Jezuiti.
- Jaroń, J. (1999). *Bioetyka: Wybrane zagadnienia*. Dr. "Nowator".
- Kisiel, R. (1998). *Antropologiczne implikacje encyklik Jana Pawła II*. Atla 2.
- Kłoczowski, A. (2003). Od fenomenu do fundamentu. *Przewodnik po encyklikach: Myśląc z Janem Pawłem II*. W Drodze.
- Moskwa, J. (2003). *Prorok i polityk*. Świat Książki.
- Predko, O. (2019). Religious faith: Existential anthropological meanings. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 16, 33–42. <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i16.186936>
- Soler, I. (2007). *Kościół katolicki w nowej sytuacji politycznej Hiszpanii. Religia – tożsamość – Europa*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Sowiński, S., & Zenderowski, R. (2003). *Europa drogą Kościoła: Jan Paweł II o Europie i europejskości*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Sztaba, M. (2006). *Tolerancja, ale jaka? Koncepcja wychowania do tolerancji w świetle nauczania Jana Pawła II do Polaków*. Kuria Metropolitalna.
- Zabielski, J. (2003). Bez miłosierdzia niema sprawiedliwości. *Przewodnik po encyklikach: myśląc z Janem Pawłem II*. W Drodze.
- Zięba, M. (1998). Wspólnota polityczna w świetle Centesimus annus. V F. Kampka (Red.), *Jan Paweł II. Centesimus Annus: Tekst i komentarze* (s. 133–151). Katolicki Uniwersytet Lubelski.
- Zięba, M. (2003). Bez prawdy wolność traci sens. *Przewodnik po encyklikach: Myśląc z Janem Pawłem II*. W Drodze.
- Życiński, J. (1998). Tożsamość pracowników nauki w obliczu współczesnych wyzwań kulturowych. *Ziarno czynu*.

Życiński, J. (1998). Tożsamość pracowników nauki w obliczu współczesnych wyzwań kulturowych. *Ziarno czynu. Refleksje po pielgrzymce Jana Pawła II do Ojczyzny*. WAM.

References

- Bartnik, Cz. S. (2006). *Szkice do systemu personalizmu*. KUL.
- Biesaga, T. (1998). *Spór o normę moralności*. Papieska akademiea teologiczna.
- Błachnio, J. R. (1995). *Polskie inspiracje i wartości w nauczaniu Jana Pawła II*. WSP.
- Bujak, J. (2007). *Człowiek jako imago Dei: wokół antropologicznych treści w wybranych dokumentach dialogów doktrynalnych*. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Dec, I. (2007). Naturalne i nadprzyrodzone źródła godności człowieka w ujęciu Jana Pawła II. V A. Bałabuch (Red.), *Jan Paweł II promotorem godności człowieka* (s. 81–96). Świdnica.
- Dylus, A. (1998). Reforma państwa społecznego. Przebudowa strukturalna i przemiana mentalno-moralna. V F. Kampka (Red.), *Centesimus Annus: Tekst i komentarze* (s. 173–191). Katolicki Uniwersytet Lubelski.
- Haida, R. (2005). Ecumenism of Pope John Paul II and the Ukrainian Churches. *Patriarchate*, 5(390), 26–29 [in Ukrainian].
- Jaroń, J. (1999). *Bioetyka: Wybrane zagadnienia*. Dr. "Nowator".
- Karas, A. (1993). Ukrainian Culture and the Encyclical "Centesimus Annus". In *Church and Social Problems. Encyclical "Centesimus Annus"* (pp. 372–380) [in Ukrainian]. <https://surl.li/apjhj>
- Kisiel, R. (1998). *Antropologiczne implikacje encyklik Jana Pawła II*. Atla 2.
- Kłoczowski, A. (2003). Od fenomenu do fundamentu. *Przewodnik po encyklikach: Myśląc z Janem Pawłem II*. W Drodze.
- Kondratieva, I. (2020). Religious values and human rights: Features of correlation. *Sophia. Human and Religious Studies Bulletin*, 1(15), 17–20 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.17721/sophia.2020.15.4>
- Lovkina, O. (2010). Independent Ethics of T. Kotarbiński in the Light of Christian Doctrine. *Bulletin of Lviv National University "Lviv Polytechnic"*, 661, 66–72 [in Ukrainian].
- Merezhko, O. (2009). The Contribution of John Paul II to the Development of the Catholic Concept of International Law. *Legal Journal*, 9, 39–50 [in Ukrainian].
- Moskwa, J. (2003). *Prorok i polityk*. Świat Książki.
- Oleksiuk, L., & Oleksiuk, B. (2005). Philosophical Commandment of Karol Wojtyła. *Day*, 73 [in Ukrainian].
- Predko, O. (2019). Religious faith: Existential anthropological meanings. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 16, 33–42. <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i16.186936>
- Skrzynnyk, Z., & Skrynnyk, M. (1993). "Centesimus annus" and the values of human being. *Church and Social Problems. Encyclical "Centesimus Annus"* (pp. 236–246) [in Ukrainian]. <https://surl.li/apjhj>
- Sliuser, V. (2009). Analysis of structure components in personality self-implementation in philosophic heritage of Karol Wojtyła. *Ukrainian Polish Studies. Historical and Philosophical Studies*, 6, 50–57 [in Ukrainian].
- Soler, I. (2007). *Kościół katolicki w nowej sytuacji politycznej Hiszpanii. Religia – tożsamość – Europa*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Sowiński, S., & Zenderowski, R. (2003). *Europa drogą Kościoła: Jan Paweł II o Europie i europejskości*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Sztaba, M. (2006). *Tolerancja, ale jaka? Koncepcja wychowania do tolerancji w świetle nauczania Jana Pawła II do Polaków*. Kuria Metropolitalna.
- Zabielski, J. (2003). Bez miłosierdzia niema sprawiedliwości. *Przewodnik po encyklikach: myśląc z Janem Pawłem II*. W Drodze.
- Zięba, M. (1998). Wspólnota polityczna w świetle Centesimus annus. V F. Kampka (Red.), *Jan Paweł II. Centesimus Annus: Tekst i komentarze* (s. 133–151). Katolicki Uniwersytet Lubelski.
- Zięba, M. (2003). Bez prawdy wolność traci sens. *Przewodnik po encyklikach: Myśląc z Janem Pawłem II*. W Drodze.
- Życiński, J. (1998). Tożsamość pracowników nauki w obliczu współczesnych wyzwań kulturowych. *Ziarno czynu*.

Отримано редакцією журналу / Received: 12.11.25
Прорецензовано / Revised: 22.11.25
Схвалено до друку / Accepted: 10.12.25

Maria DOVHAN, PhD (Philos.), Assoc. Prof.
ORCID ID: 0000-0001-5267-5737
e-mail: mariyakokhanovska@gmail.com
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

THE ANTHROPOLOGICAL HERITAGE OF KAROL WOJTYLA THROUGH THE PRISM OF HISTORIOGRAPHY

Background. It is concluded that Karol Wojtyła's anthropological teaching is based on Christian principles, philosophical ideas, and universal moral norms. It is emphasized that he examines both the personal and social aspects of human life, raises specific questions of the contemporary era, and proposes solutions. His ideas are practical and centered on human values. His global influence demonstrates the significance of his ideas. It is stressed that K. Wojtyła's heritage needs to be organized systematically, with the analysis of historiography.

Methods. The study employs a range of general scientific and philosophical methods. Hermeneutic, comparative, and interdisciplinary methods, content analysis, and case studies were applied. Analysis, generalization, and systematization contributed to the fulfillment of the set objectives. The research employs impartiality and objectivity by remaining neutral and unbiased in its approach.

Results. *The anthropological teaching of K. Wojtyła is examined through the religious, spiritual, and moral dimensions of human transcendence. The works of primarily Polish researchers were analyzed. The main aspects of the research on the anthropological teaching of the first Slavic pope were presented. Key concepts of K. Wojtyła, which are most often referred to by scholars, and the ways of interpreting the conceptual and categorical apparatus were identified.*

Conclusions. *It was established that historiographical researches of the philosophical-theological heritage of K. Wojtyła are characterized by fragmentation. Mostly, researchers analyze only some of K. Wojtyła's works. Key concepts were identified: law, freedom, religiosity, spirituality, morality, faith, truth, responsibility, person, dignity, goodness, solidarity, tolerance, crisis, life, value. As a result of the research, it was established that the teaching of Karol Wojtyła can be appropriately defined as ethical personalism.*

Keywords: *anthropology, theology, morality, person, Pope John Paul II, law, freedom, philosophy, Christianity.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.